

Militarii, protecția datelor personale și jurnalismul detractor. Legislație și jurisprudență (partea întâi) *The military, personal data protection and detractor journalism. Legislation and jurisprudence (part one)*

Lt. Armand MACIU*

Gen.-mr. (r) Florin MACIU**

*Ministerul Apărării Naționale
e-mail: armandmaciu@yahoo.ro

*Ministerul Apărării Naționale
e-mail: fmaciu@yahoo.com

Abstract

Puține drepturi fundamentale sunt absolute. Aceasta înseamnă că exercițiul celorlalte, care sunt relative, poate fi, uneori, restrâns, îngrădit, limitat. Dreptul la protecția datelor cu caracter personal intră în această ultimă categorie; această realitate juridică trebuie luată în considerare, în raport cu funcția pe care acest drept o îndeplinește în societate și echilibrat cu alte drepturi fundamentale, în conformitate cu principiul proporționalității. Am văzut și vom vedea, în continuare, că dreptul la protecția datelor personale și cel la o viață privată pot intra în divergență, coliziune, litigiu cu libertatea de exprimare, un alt drept fundamental, care are două ramuri, libertatea de a informa și cea de a fi informat. În această privință, ne-au stabilit norme Curtea Europeană a Drepturilor Omului și Curtea de Justiție a Uniunii Europene.

Only a few fundamental rights are absolute. This means that the exercise of the others, which are relative, can be, sometimes, limited. Personal data protection belongs to this category; here, we must judge the right in relationship with the function that it fulfils in society and we have to balance it with the other fundamental rights, according to the principle of proportionality. We have been seeing that the right to private and family life, including the protection of personal data, on one hand, could collide with another fundamental right that has two branches – liberty of expression with the right to inform and to be informed, on another hand. The European Court of Human Rights and The Court of Justice of the European Union have taught us regulations in this respect.

Cuvinte-cheie:

drepturi fundamentale; conflict; proporționalitate; CEDO; CJUE; viață privată;
protecția datelor personale; libertatea de exprimare.

Keywords:

*fundamental rights; conflict; proportionality; ECHR; CJEU; private life;
protection of personal data; freedom of expression.*

Motto: Viața personală nu se așterne pe covorul roșu, în lumini de reflectoare ca să n-o calce unii în picioare.

Michelle Rosenberg

Dezvoltarea științei și a tehnologiei și varietatea de modalități sofisticate de comunicare au dezvăluit și amplificat setea lumii de a primi și transmite informații. Mulți vor să-și lărgască sfera de cunoștințe, să-și explice cât mai multe fenomene, alții, din motive corecte ori doar din dorința de a deveni cunoscuți și recunoscuți, simt datoria de a disemina știri, idei, povești. Dacă omenirea va evolua spre un viitor ca acela descris de Frank Herbert în seria Dune¹, unde dispar roboții și computerele, probabil că ceea ce analizăm noi acum va cădea în desuetudine. Până când se vor profila caracteristicile unui viitor de genul Dune, noi întrezărim, mai degrabă, o lume de tipul celei zugrăvite de Isaac Asimov², unde există roboți, dispozitive electronice fără cabluri, mâncare preparată, păstrată la congelator și reîncălzită, și o omenire plictisită.

În lumea dominată de computer și internet, ne permitem și noi să anticipăm ceva ușor de ghicit: cea mai mare parte a populației va dori să știe multe amănunte intime despre alții, dar, cu excepția amatorilor de exhibiții, aceștia nu vor exploda de bucurie că lumea le cunoaște cele mai mici secrete. Autoritățile vor depune eforturi pentru a proteja viața privată, iar jurnaliștii, cu mici excepții, vor profita, cu pragmatism și fără prea multe scrupule, din răspândirea pe planetă a diverselor știri, dintre care multe se vor referi la date personale. Instanțele de judecată vor fi zăpăcite cu spețe încălcate, în care este dificil să deosebești binele de rău, fiind anevoios, dar și delicat să faci dreptate când toți au dreptatea lor.

Din această lume fac parte și militarii, cu grade și funcții mai mici ori mai mari. Așa după cum s-a stabilit cu mult timp în urmă, **militarii sunt cetățeni în uniformă**, ceea ce presupune că, în pofida unor excepții în legătură cu exercițiul unor drepturi și cu exigențele privind unele obligații, trebuie să se bucure și ei de protecția drepturilor fundamentale. Chiar dacă sunt persoane publice, nu toată viața lor este publică, nici măcar cea de la serviciu.

A. CEDO și CJUE, arbitri internaționali ai unei veșnice confruntări între exercițiul dreptului la viața privată și, implicit, protecția datelor personale, pe de o parte, și libertatea de expresie, pe de altă parte

Articolul nostru va face referire la cauze rezolvate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, mai departe CEDO, sau de Curtea de Justiție a Uniunii Europene, în continuare CJUE. Cu scopul de a evita unele confuzii, nedumeriri, neclarități, cu riscul de a veni cu elemente superflue, vom face câteva precizări succinte, minime.

¹ Dune este un roman science-fiction, scris de Frank Herbert și apărut în anul 1965. Vezi [https://ro.wikipedia.org/wiki/Dune_\(roman\)](https://ro.wikipedia.org/wiki/Dune_(roman))
² Isaac Asimov a fost un scriitor american. Vezi https://ro.wikipedia.org/wiki/Isaac_Asimov.

CEDO, cu sediul la Strasbourg, judecă plângerile în materia drepturilor omului, provenite din statele membre ale Consiliului Europei. Aceasta este o organizație internațională, interguvernamentală și regională, care reunește toate statele democratice ale Uniunii Europene, precum și alte state din centrul și estul Europei. Misiunea CEDO este să vegheze la respectarea prevederilor *Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale*, denumită în continuare Conv. EDO, intrată în vigoare la 3 septembrie 1953, și a Protocoalelor suplimentare de către statele semnatare.

CJUE își are sediul în Luxemburg și este organul juridic suprem al Uniunii Europene. *Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene*, mai departe Carta, a fost proclamată la data de 7 decembrie 2000. Carta reunește într-un singur text ansamblul drepturilor civice, politice, economice și sociale ale cetățenilor europeni și ale tuturor celor care locuiesc pe teritoriul Uniunii. Uniunea Europeană și Consiliul Europei au anumite lucruri comune, anumite suprapuneri, fiindcă la baza multor principii generale ale legislației Uniunii Europene, stau prevederi din Conv. EDO, care au constituit și fundamentul Cartei ([UK in a changing Europe 2020](#); [Wikipedia 2021](#)). CJUE a susținut, prin deja celebrul, acum, Punct de vedere 2/13 (2014) [Opinion 2/13 (2014)] că Uniunea Europeană nu poate adera la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, această idee fiind incompatibilă cu tratatele UE ([Wikipedia, fără an](#)).

B. Regulile de desfășurare a conflictului

Iată câteva reglementări esențiale pentru comentariile de mai jos:

Cu privire la dreptul la viață intimă, Conv. EDO consfințește, la art. 8, paragraful 1, dreptul la respectarea vieții de familie: „Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale”. Același lucru este prevăzut și în Cartă, la art. 7. La art. 8, Carta tratează protecția datelor cu caracter personal. Constituția României, la art. 26 – Viața intimă, familială și privată, stipulează, la alineatul (1) că „autoritățile publice respectă și ocrotesc viața intimă, familială și privată.” Există și articole, în legea fundamentală, care se referă la inviolabilitatea domiciliului și la secretul corespondenței.

Ocrotirea datelor personale, în opinia noastră, și nu numai, este o componentă provenită din dreptul la respectarea vieții private.

Art. 10 al Conv. EDO reglementează libertatea de exprimare. Între altele, se dispune că: „1 Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere(...)”. Carta protejează același drept, la art. 11, alineatul 1, folosind aceeași terminologie. Constituția României menționează, la art. 30 – Libertatea de exprimare, că „(1) Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de

orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile(...)”. Același articol conține și alineate care protejează demnitatea persoanelor și proclamă prohibirea instigării la ură „(6) Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine. (7) Sunt interzise de lege defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri”. La art. 31 – Dreptul la informație, se stabilește că „dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit”.

Atunci când indivizii abuzează de acest drept – libertatea de exprimare –, ei pot afecta exercițiul altor drepturi fundamentale, cum ar fi respectarea demnității umane, dreptul la viață privată, dreptul la protecția datelor personale, dreptul de autor. În aceste situații, se impun stabilite îngrădiri. Astfel, societățile realizează echilibrul și armonia practicării drepturilor fundamentale. Amintim că există o dispoziție relevantă în acest sens în Conv. EDO, la art. 10, care se referă chiar la libertatea de exprimare. Iată paragraful 2: „Exercitarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești”. În aceeași ordine de idei, Constituția României, fără a se referi în mod special la libertatea de exprimare, la art. 53, prevede posibilitatea limitării exercițiului unor drepturi.

C. Scurtă introducere în domeniul datelor personale și al prelucrării lor

Pe parcursul articolului nostru, vom menționa sau vom face referire, destul de mult, la expresiile *date cu caracter personal* și *prelucrarea acestora*. Este bine să ne amintim, chiar din capul locului, semnificația juridică a acestor sintagme, așa cum ne-o oferă *Regulamentul (UE) 216/679 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE* (Regulamentul general privind protecția datelor, denumit de noi RGPD): „Art. 4: Definiții – În sensul prezentului regulament: 1. «date cu caracter personal» înseamnă orice informații privind o persoană fizică identificată sau identificabilă («persoana vizată»); o persoană fizică identificabilă este o persoană care poate fi identificată, direct sau indirect, în special prin referire la un element de identificare, cum ar fi un nume, un număr de identificare, date de localizare, un identificator online, sau la unul sau mai multe elemente specifice, proprii identității sale fizice, fiziologice, genetice, psihice, economice, culturale sau sociale;

2. «prelucrare» înseamnă orice operațiune sau set de operațiuni efectuate asupra datelor cu caracter personal sau asupra seturilor de date cu caracter personal, cu sau fără utilizarea de mijloace automatizate, cum ar fi colectarea, înregistrarea, organizarea, structurarea, stocarea, adaptarea sau modificarea, extragerea, consultarea, utilizarea, divulgarea prin transmitere, diseminarea sau punerea la dispoziție în orice alt mod, alinierea sau combinarea, restricționarea, ștergerea sau distrugerea(...).”

Pentru a ne da seama de modul de interpretare a acestor reglementări, dacă mai este nevoie, oferim, spre exemplificare, un caz devenit celebru în lume, judecat de CJUE. Este vorba despre **Cauza Bodil Lindqvist C-101/01** (Institutul European din România 2003; InfoCuria Case-law 2003), din 2003. Ilustra, de atunci încolo, doamnă Lindqvist, din Suedia, în anul 1998 a creat, acasă, la computerul propriu, un site pe internet, care conținea informații despre ea și alți colegi ai săi din parohie (nume, prenume, ocupații, pasiuni, numere de telefon etc.), fără să îi informeze și să le ceară consimțământul. Totul cu bune intenții, cu dezinvoltură și, zicem noi, cu ceva naivitate.

Această activitate, aparent candidă, inocentă, a devenit caz penal, iar CJUE a trebuit să răspundă la anumite întrebări lămuritoare. Aceasta s-a pronunțat fără echivoc: ceea ce a făcut doamna respectivă reprezintă o încălcare a reglementărilor în vigoare. Atunci, s-a tras un semnal de alarmă, s-a pus o piatră de hotar în activitatea oamenilor din UE, dar și din toată lumea. În mod sigur, mulți s-au întrebat câți dintre noi, zilnic, oră de oră, încălcăm cu nonșalanță reglementările referitoare la protecția datelor personale.

D. Mostre de jurisprudență în domeniu, aplicabile și în cazul militarilor

Nici nu ne dăm seama câteodată cât de inflexibil trebuie să fie protejate drepturile noastre referitoare la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a corespondenței, în calitate de cetățeni ai unui stat care a ratificat, în 1994, Conv. EDO, acest catalog al drepturilor fundamentale, elaborat de Consiliul Europei, semnat, la 4 noiembrie 1950, la Roma.

Vom veni cu câteva exemple luate din jurisprudența CEDO, pentru a ilustra cât mai sugestiv că problematica este tratată cu seriozitate și meticulozitate la Strasbourg, iar ceea ce se decide acolo rămâne, de obicei, un element de referință pentru viitoarele cazuri care se înscriu pe rolul acestei instanțe, pe rolul CJUE ori pe cel al instanțelor interne ale fiecărui stat al Consiliului Europei. Trebuie, însă, să ținem cont că aria de dezbateră este vastă, cu multe domenii și destule cazuri specifice, rezolvate atât pozitiv, cât și negativ, toate fiind reprezentative într-un fel sau altul. Chiar și din cazurile în care nu s-a dat dreptate reclamanților, se pot reține multe aspecte importante, de avut în vedere în viața de zi cu zi.

D 1. Referitor la starea de sănătate

Începem exemplificarea cu informațiile privind *starea de sănătate*. Informațiile de natură medicală intră în aria de aplicare a dreptului fundamental la viață privată și de familie. Respectarea caracterului confidențial al informațiilor referitoare la starea de sănătate a unei persoane fizice trebuie să constituie o regulă juridică de bază în legislațiile tuturor statelor semnatare ale Convenției. Acest principiu este benefic atât persoanei vizate, cât și celor care prestează serviciul medical. În acest sens, legislația națională trebuie să conțină garanții adecvate pentru a evita orice comunicare sau divulgare de date cu caracter personal referitoare la starea de sănătate (Constantin 2020).

În RGPD, „date privind sănătatea înseamnă date cu caracter personal legate de sănătatea fizică sau mentală a unei persoane fizice, inclusiv prestarea de servicii de asistență medicală, care dezvăluie informații despre starea de sănătate a acesteia”. Conform acestui act normativ european, prelucrarea unor astfel de date este interzisă, cu unele excepții care au în vedere situații ieșite din comun (a se vedea art.9). Pentru a înțelege mai bine la ce s-a gândit legiuitorul, facem apel și la punctul 35 din considerente: aici, se menționează că informațiile pot fi despre starea de sănătate fizică sau mentală trecută, prezentă sau viitoare a persoanei vizate. Informațiile pot să fie colectate în cadrul înscrierii persoanei la serviciile de asistență medicală sau în cadrul acordării serviciilor respective; ele includ „un număr, un simbol sau un semn distinctiv atribuit unei persoane fizice pentru identificarea singulară a acesteia în scopuri medicale; informații rezultate din testarea sau examinarea unei părți a corpului sau a unei substanțe corporale, inclusiv din date genetice și eșantioane de material biologic; orice informații privind, de exemplu, o boală, un handicap, un risc de îmbolnăvire, istoricul medical, tratamentul clinic sau starea fiziologică sau biomedicală a persoanei vizate, indiferent de sursa acestora(...)”.

Într-o viziune utopică, în armată nici n-ar trebui să discutăm acest subiect, deoarece toți suntem gata de luptă, ați mental și fizic. Din păcate, există spitale și policlinici militare care pot confirma că lucrurile nu stau chiar așa, iar cetățenii în uniformă, ca orice oameni, au avut, au sau vor avea diverse afecțiuni ale sănătății, așa după cum este normal. Se întâmplă și în acest mediu, dominat de regulamente, încălcări ale protecției datelor despre sănătate? Să se pronunțe cititorii. Noi afirmăm numai că bârfele, glumele „bune” sau proaste, invidia și alte asemenea metehne pot să existe.

³ Reclamantul se plângea în special de prezentarea în fața instanțelor și utilizarea de către acestea a unor documente din dosarul său medical, în contextul unei proceduri de divorț, fără consimțământul său și fără desemnarea unui expert medical în acest sens.

Un caz elocvent, din multe altele, este **L.L. împotriva Franței (7508/02)**³, rezolvat la 10 octombrie 2006. Curtea a hotărât că a fost încălcat art. 8 din Conv. EDO, constatând că ingerința în exercitarea dreptului reclamantului la respectarea vieții private nu a fost justificată, având în vedere importanța fundamentală a protejării datelor cu caracter personal. S-a constatat, de asemenea că legislația internă pe această temă era insuficientă (European Court of Human Rights 2019).

O speță mai recentă este **Mockute împotriva Lituaniei (66490/09)**⁴, în care hotărârea s-a pronunțat la 27 februarie 2018. Curtea a constatat încălcarea art. 8 din Conv. EDO. Pe fond, s-a considerat, în primul rând, că, pentru analizarea susținerilor reclamantei cu privire la încălcarea dreptului său la viață privată, este suficient că a existat o divulgare de către medicul psihiatru din cadrul spitalului de stat a informațiilor legate de reclamantă, către jurnaliști și mama sa ([Bogdan și Micu 2018](#)).

Mai nou, avem și un exemplu autohton, cauza **Frâncu împotriva României (69356/13)**⁵, soluționat la 13 octombrie 2020. Aici, Curtea recunoaște că protecția confidențialității datelor medicale, care vizează interesul pacientului, dar și interesul colectivității, în ansamblu, poate uneori să pălească în fața necesității investigării anumitor fapte penale, a urmăririi autorilor acestora. Cu toate acestea, Curtea constată că, prin respingerea cererii reclamantului de a se declara ședință secretă, Curtea de Apel a permis prezența publicului la audieri și luarea la cunoștință de către public a informațiilor din documentele depuse la dosar privitoare la starea de sănătate a reclamantului. Așadar, Curtea de Apel s-a aflat la originea difuzării în presă a informațiilor confidențiale privind starea de sănătate a reclamantului. Curtea a considerat că, în circumstanțele din speță, ingerința în exercitarea dreptului reclamantului la respectarea dreptului la viață privată nu s-a bazat pe motive pertinente și suficiente și nu a fost proporțională cu scopul vizat. În consecință, art. 8 din Convenție a fost încălcat ([European Court of Human Rights 2020](#)).

Noi am spune că niciodată nu trebuie să fi mai dur decât trebuie, chiar dacă poți. Rezultatul era același.

D 2. Referitor la monitorizarea utilizării calculatorului de către angajați

Abordăm, acum, *monitorizarea utilizării calculatorului de către angajați*. Interesant domeniu, mai ales că mulți dintre noi consideră just ca, atunci când lucrezi cu computerul unui angajator, acesta din urmă are tot dreptul să supravegheze, în ascuns, modul în care exploatezi mijlocul de muncă pus la dispoziție. Începem cu **Bărbulescu împotriva României (61496/08)**⁶, rezolvat la 5 septembrie 2017.

Curtea a reținut că instanțele naționale au omis, pe de o parte, să verifice, în special, dacă reclamantul fusese avertizat în prealabil de către angajatorul său cu privire la posibilitatea de a-i fi monitorizate comunicările, și, pe de altă parte, nu au ținut seama de faptul că acesta nu fusese informat nici cu privire la natura sau amploarea monitorizării la care a fost supus, nici cu privire la gradul de intruziune în viața privată și în corespondența acestuia. În plus, acestea nu au stabilit, în primul rând, motivele concrete care au justificat instituirea măsurilor de monitorizare, în al doilea rând, dacă angajatorul ar fi putut să pună în aplicare măsuri mai puțin invazive pentru viața privată și corespondența reclamantului și, în al treilea rând, dacă era posibil ca

⁴ Reclamanta a susținut că dreptul său la viață privată a fost încălcat prin aceea că un spital psihiatric de stat, unde aceasta fusese tratată pentru anumite probleme mintale, a dezvăluit informații despre viața sa privată unor jurnaliști, precum și mamei acesteia. Deși identitatea reclamantei nu a fost divulgată în cadrul acestei emisiuni, au fost totuși prezentate informații privind diagnosticul stabilit de medici, faptul că aceasta studiasse în străinătate, precum și faptul că era tratată la Spitalul Psihiatric din Vilnius, detalii pe baza cărora identitatea reclamantei putea fi stabilită (cel puțin de către unele persoane).

⁵ Reclamantului, un primar acuzat de corupție, i s-a refuzat cererea de a fi examinat în privat, pe motiv că dezvăluirea în ședință publică a informațiilor privind starea lui medicală i-ar încălca dreptul la viață privată.

⁶ O societate privată a concediat un salariat – reclamantul – ulterior monitorizării comunicațiilor sale electronice și accesării conținutului acestora. Reclamantul se plângea că decizia angajatorului său s-a întemeiat pe o încălcare a vieții sale private și că instanțele naționale nu i-au protejat dreptul la respectarea vieții private și a corespondenței. Regulamentul de ordine interioară nu conținea nicio mențiune privind posibilitatea angajatorului de a monitoriza comunicările angajaților săi.

accesul la conținutul comunicărilor să fi avut loc fără știrea acestuia. Curtea a considerat că autoritățile naționale nu au protejat în mod corespunzător dreptul reclamantului la respectarea vieții sale private și a corespondenței sale și că, prin urmare, nu au asigurat un echilibru just între interesele aflate în joc. Prin urmare, a fost încălcat art. 8 din Convenție ([Institutul European din România 2017](#)).

În armată există un întreg aparat care se ocupă de administrarea lucrului cu computerul, de accesul la internet, de protecția informațiilor de tot felul, pe baza unor reguli, cuprinse în cărți voluminoase. Sunt și multe computere cu personal care le deservește, așa că este posibil să se întâmple și abateri de toate felurile, incluzând pe cele de protecție a datelor personale. Îndemnăm pe cei care au o anumită putere de decizie în acest domeniu să studieze cazul respectiv, și nu numai pe acesta, în amănunt, și, eventual, dacă se impune, să dispună măsuri.

⁷ Reclamantul se plângea în special că angajatorul său a deschis, în absența sa, fișiere personale, stocate pe hard-diskul calculatorului său de lucru. Acesta a fost concediat de către Societatea Națională a Căilor Ferate Franceze, după ce, în urma ridicării calculatorului său de lucru, în acesta au fost găsite fișiere pornografice și certificate falsificate, întocmite pentru terți.

Un alt caz pe aceeași tematică este **Libert împotriva Franței (588/13)**⁷, în care Curtea s-a pronunțat la data de 22 februarie 2018. În această cauză, s-a stabilit că, exceptând un risc sau un eveniment special, angajatorul nu putea să deschidă fișierele identificate de salariat ca fiind personale pe hard-diskul calculatorului pus la dispoziția sa decât în prezența acestuia din urmă sau după ce acesta fusese informat în mod corespunzător. Deci, cam asta ar trebui să fie regula, înțelegem noi. Cu toate acestea, Curtea a adăugat că dosarele și fișierele create de un salariat cu ajutorul instrumentului informatic care i-a fost pus la dispoziție de către angajator pentru a-și desfășura activitatea erau prezumate ca având caracter profesional, astfel încât angajatorul putea avea acces la acestea, fără a fi necesară prezența angajatului. Prin urmare, din dreptul pozitiv, astfel după cum era stabilit la momentul faptelor, reieșea că angajatorul putea, în aceste limite, să deschidă fișierele de pe calculatorul de serviciu al unui angajat. Aici, nu a fost încălcat dreptul la viață privată ([Institutul European din România 2018](#)).

Cazul în care angajatul identifica fișierele drept *personale* ar fi constituit excepția în care angajatorul nu ar fi avut voie să le cerceteze, fără prezența angajatului, concluzionăm noi. Dar angajatul nu a fost prezent la investigarea computerului, el fiind suspendat din funcție, ca urmare a începerii urmăririi penale pentru un denunț calomnios. Procedura a condus, câteva luni mai târziu, la netrimiterea în judecată.

D 3. Referitor la măsurile de supraveghere

Un domeniu vast în care se poate face analiza violării dreptului la viață privată este cel al *măsurilor de supraveghere*. Acestea îmbracă diferite forme, în funcție de dezvoltarea noilor tehnologii și a ariei ori sectorului de referință. Avem, aici, un număr suficient de cazuri pentru a concura cu poveștile

depășate de iscusita Șeherezada de-a lungul a o mie și una de nopți. Vorbim despre interceptarea comunicărilor, limitarea secretului corespondenței, al trimiterilor poștale și al telecomunicațiilor, supravegherea apelurilor telefonice, inițiate din locuri profesionale, poșta electronică și consultarea internetului, supravegherea folosirii sistemelor de mesagerie electronică, instalarea de microfoane de către poliție într-un spațiu privat, în cadrul unei informații judiciare, sonorizarea locurilor de detenție, utilizarea unui dispozitiv de ascultare, instalat pe corpul unei persoane, înregistrarea video a unui reclamant la postul de poliție și difuzarea acestei secvențe la televizor, urmărirea prin GPS, păstrarea amprentelor digitale și a datelor ADN, precum și percheziția și ridicarea fișierelor electronice și a mesajelor electronice din sistemul informatic ([European Court of Human Rights 2021](#)).

Ne limităm la a prezenta un singur caz, **Vetter împotriva Franței (59842/00)**⁸, soluționat la 31 mai 2005, având în vedere că scopul nostru este de a demonstra amploarea, conștiinciozitatea, rigurozitatea și imparțialitatea cu care, la nivelul CEDO, este tratat dreptul la viață privată, și nu de a prezenta jurisprudența CEDO pe acest subiect bogat. În acest caz, Curtea a hotărât că a fost încălcat art. 8 din Convenție, constatând că dreptul francez nu indica suficient de clar întinderea și modul de exercitare a puterii discreționare a autorităților în privința dispozitivelor de ascultare ([Țărnă 2021](#)). Cât timp legea internă care permitea supravegherea secretă a unei persoane nu cuprindea niciun mecanism de control și nicio garanție contra abuzului, Curtea nu putea accepta situația ([LegeAZ 2005](#)). Iată un exemplu în care nu se aplică vestitul dicton „scopul scuză mijloacele”. Până și asasinii au drepturile lor fundamentale și acestea sunt protejate în țările democratice.

Din nou, încurajăm pe cei cărora le stă în putere să dispună studierea unor astfel de cazuri și să tragă concluzii, ca să optimizeze anumite reglementări în armată ori să stopeze unele practici, dacă ele există.

E. Armonizarea exercițiului dreptului la viață privată cu acela al libertății de exprimare

Trebuie, însă, avut în vedere că puține drepturi fundamentale sunt absolute. Aceasta înseamnă că exercițiul celorlalte, care sunt relative, poate fi, uneori, restrâns, îngrădit, limitat. Dreptul la protecția datelor cu caracter personal intră în această ultimă categorie; această realitate juridică trebuie luată în considerare în raport cu funcția pe care o îndeplinește în societate și echilibrat cu alte drepturi fundamentale, în conformitate cu principiul proporționalității⁹, pe care l-am mai menționat. Am văzut și vom observa, în continuare, că dreptul la protecția datelor personale și cel la o viață privată pot intra în divergență, coliziune, litigiu cu libertatea de exprimare, alt drept fundamental care are două ramuri, libertatea de a informa și cea de a fi informat.

⁸ În urma descoperirii corpului unei persoane care prezenta plăgi prin împușcare, poliția, suspectând că reclamantul a săvârșit omorul, a instalat dispozitive de ascultare într-un apartament pe care acesta îl vizita în mod regulat.

⁹ Iată unul dintre considerentele adoptării RGDP: (4) Prelucrarea datelor cu caracter personal ar trebui să fie în serviciul cetățenilor. Dreptul la protecția datelor cu caracter personal nu este un drept absolut; acesta trebuie luat în considerare în raport cu funcția pe care o îndeplinește în societate și echilibrat cu alte drepturi fundamentale, în conformitate cu principiul proporționalității. Prezentul regulament respectă toate drepturile fundamentale și libertățile și principiile recunoscute în cartă astfel cum sunt consacrate în tratate, în special respectarea vieții private și de familie, a reședinței și comunicațiilor, a protecției datelor cu caracter personal, a libertății de gândire, de conștiință și de religie, a libertății de exprimare și de informare, a libertății de a desfășura o activitate comercială, a dreptului la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil, precum și a diversității culturale, religioase și lingvistice.

Pentru că esența profesiei de jurnalist este de a aduce la cunoștința publicului știri, adică informații despre evenimente curente, incluzând tendințe, rezultate și persoane, practicanții din acest domeniu sunt în primele rânduri ale celor care se lovesc de zidul legal care protejează persoanele în ceea ce privește viața lor intimă, datele lor personale. Noi afirmăm că jurnaliștii pot fi considerați cel puțin dezamăgiți de normele potrivnice, dacă nu revoltați împotriva regulilor cărora trebuie să se supună, în această privință, fiindcă dezvăluirea unor astfel de noutăți le asigură existența, le aduce faima și recunoașterea pe un plan cât mai larg. Majoritatea oamenilor este avidă de știri prezentate corect, imparțial, neutru, dar și de cele condimentate, spectaculoase, chiar scandaloase, care ne scot din monotonia zilei, din platitudinea în care am muncit la serviciu, din banalitate și rutină.

F. Jurnalismul și linia (fină) dintre deontologie adevărată și succes bazat pe lipsa de scrupule

F 1. Jurnalistul elvețian Arnaud Bédar și „violarea” libertății de exprimare

Studiem mai pe îndelete un caz care să ne facă să înțelegem punctul de vedere al unui jurnalist. Poate nu caracterizează toți jurnaliștii, dar înclinăm să credem că e valabil pentru o parte dintre ei. Pentru aceasta, am ales cauza **Bédar împotriva Elveției (56925/08)**¹⁰, cu hotărârea pronunțată la 29 martie 2016. Reclamantul era de profesie jurnalist. La 15 octombrie 2003, acesta a publicat, în revista săptămânală *L'Illustré*, un articol intitulat *Tragedie pe Grand-Pont din Lausanne – versiunea șoferului iresponsabil – interogatoriul șoferului nebun (Drame du Grand-Pont à Lausanne – la version du chauffard – l'interrogatoire du conducteur fou)*. Articolul în cauză se referea la procesul penal îndreptat împotriva lui M. B., un conducător auto care fusese arestat preventiv pentru că a intrat cu viteză într-un grup de pietoni, înainte de a se arunca de pe podul Grand-Pont din Lausanne, la 8 iulie 2003. Acest incident a provocat multe emoții și controverse în Elveția.

Deci, o cursă nebunească, un accident groaznic, pe care-l putem califica drept masacru, un șofer de origine algeriană, multe victime și o Elveție răscolită, cutremurată de tragedia întâmplată. Cum putea domnul Bédar să nu valorifice la maximum comoara pe care pusese mâna¹¹ – informații extrem de valoroase despre ancheta penală, când o întreagă populație tulburată, chiar zguduită, dorea să cunoască totul despre carnagiu, iar el avea șansa carierei lui să devină celebru ca fiind cel ce reușise să prezinte lumii știrile cele mai interesante: interogatorii, declarații ale medicului, comportamentul arestatului și alte amănunte nu numai intime despre acesta, dar și calificate de legislație ca fiind secrete? Foarte posibil este ca jurnalistul să fi pus în balanță riscul divulgării, în opoziție cu ratarea

¹⁰ Jurnalistul elvețian Arnaud Bédar a fost acuzat că, în anul 2003, a publicat informații confidențiale dintr-un dosar penal privind împrejurările în care un șofer, aflat la volanul propriei mașini, a ucis trei persoane și a rănit alte opt. Informațiile publicate prezentau date din dosarul în curs. Procurorul de caz a formulat plângere împotriva jurnalistului, acuzându-l că a dezvăluit în presă informații nepublice, iar ziaristul a fost condamnat definitiv la o lună de închisoare. Jurnalistul s-a adresat CEDO, invocând că i s-a încălcat dreptul la libera exprimare, protejat de art.10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. În luna iulie 2014, Curtea Europeană, cu majoritate de patru la trei, a decis că a existat o violare a art. 10 din Convenție. Statul elvețian a contestat hotărârea Curții.

¹¹ În cursul anchetei, a reieșit că una din părțile civile la procedura îndreptată împotriva lui M. B. fotocopiasse dosarul cauzei și ar fi pierdut un exemplar al acestuia într-un centru comercial. Ulterior, o persoană necunoscută l-ar fi adus la redacția revistei săptămânale în care apăruse articolul în cauză.

ocaziei de a deveni faimos, ilustru¹². În acest sens, Curtea reține că „nu s-a susținut că reclamantul ar fi obținut informațiile în litigiu în mod ilicit. Totuși, acest factor nu este în mod necesar hotărâtor în ceea ce privește aprecierea aspectului dacă reclamantul și-a respectat îndatoririle și responsabilitățile în momentul publicării acestor informații. Or, ... reclamantul, jurnalist de profesie, nu putea să ignore caracterul confidențial al informațiilor pe care intenționa să le publice. Pe de altă parte, acesta nu a contestat, în niciun moment, faptul că publicarea acestor informații ar putea să intre sub incidența art. 293 din Codul penal elvețian.”

¹² Bédard a susținut că, în calitatea pe care o avea, s-a simțit obligat să publice informațiile dobândite.

Tot Curtea trasează și câteva linii directoare pentru activitatea de jurnalist. Iată una: „garanția conferită de art. 10 jurnaliștilor în ceea ce privește relatările unor aspecte de interes general este supusă condiției ca aceștia să acționeze cu *bună-credință, pe baza unor fapte exacte, și să furnizeze informații fiabile și precise* în conformitate cu deontologia jurnalistică.” În acest caz, s-a reținut că „modul în care au fost citate extrasele din procesele-verbale de ascultare și au fost reproduse scrisorile trimise de inculpat judecătorului indicau motivația autorului articolului în litigiu, care se limitase la o relatare ce se încadra în sfera senzaționalului, singurul scop al modului său de operare fiind satisfacerea curiozității relativ malade, pe care orice persoană o poate simți în privința acestui tip de cauze. Luând cunoștință de acest articol foarte părtinitor, cititorul își forma o opinie și idei preconcepute, lipsite de orice obiectivitate, cu privire la măsurile care trebuiau adoptate de justiție în această cauză, fără cel mai mic respect pentru principiul prezumției de nevinovăție”.

Marea Camera, prin hotărârea pronunțată în data de 29 martie 2016, a statuat că nu a existat nicio violare a dreptului jurnalistului la libera exprimare și că publicarea unui articol de presă care reflecta exclusiv poziția uneia din părți, pe durata cercetărilor penale, risca să influențeze procesul în curs și justifica adoptarea de către stat a unor măsuri punitive împotriva ziaristului. Mai mult, „Curtea a constatat că pedeapsa aplicată jurnalistului pentru încălcarea secretului, orientată spre protejarea bunei funcționări a justiției și a drepturilor acuzatului la un proces echitabil și respect pentru viața sa privată, nu a constituit o ingerință disproporționată în exercitarea dreptului sau la libertatea de exprimare” (Institutul European din România 2016). Cititorul, singur, poate să aprecieze dacă jurnalistul a evaluat bine sau rău situația, atunci când a scris articolul: a fost sancționat cu o lună de închisoare, stabilită cu suspendare, comutată, ulterior, la amendă de 4.000 de franci, care a fost plătită de angajatorul său.

F 2. Iulia Motoc: contează interesul public și prezentarea profesionistă a faptelor

Iată și unele ecouri ale cazului respectiv, din care putem trage alte concluzii relevante, pentru situația din țara noastră. Într-un interviu, din 2016, cu

Iulia Motoc (Motoc 2016), judecătoare română la CEDO, aceasta exprima opinii extrem de interesante, referitoare la punerea în aplicare, în România, a principiilor și criteriilor stabilite de Curte. Iată o primă idee: Ce aduce nou cazul *Bédar vs Elveția* nu este atât echilibrul dintre dreptul la libertatea de exprimare și dreptul la viața privată, cât articularea cu prezumția de nevinovăție și garanțiile pe care le prevede articolul 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. În cazul jurnalistului elvețian, CEDO a fost de părere că scrisorile dintre acuzat și procurori nu erau de interes public. Aceste scrisori erau chestiuni private, acuzatului i-a fost încălcată viața privată, și jurnalistul le-a expus într-un mod care a creat senzație. Acesta este cel mai important lucru. Nu a existat un interes public și nu a fost corespunzător modul în care a fost redat acest incident.

¹³ „Însă, în România, în presă apar «pe surse» dezvăluiri din dosare penale aflate în curs de cercetare, cu privire la faptele ce li se impută celor cercetați, și sunt dezvăluite probele pe care se sprijină ancheta, foarte rar relându-se și punctul de vedere al apărării. Desori, astfel de informații sunt făcute publice de presă, înainte chiar ca persoana acuzată să afle oficial că este acuzată de săvârșirea vreunei fapte penale. Mai mult, deseori sunt făcute publice interceptări cu detalii intime din viața celui anchetat și care nu au nicio legătură cu fapta penală comisă. Pe de altă parte, însă, mass-media este în căutare de audiență și apreciază că nu este nimic interesant ori incitant pentru public în a spune că X este nevinovat și a-i prezenta punctul de vedere. Spectaculos și creator de rating ori de clickuri este să spui că X este vinovat de comiterea mai multor fapte penale, să publici dovezi din dosar și, dacă se poate, detalii picante din viața sa intimă. Nu mai contează dacă acestea au sau nu legătură cu acuzațiile. Între aceste știri și informații bombastice, punctul de vedere al celui anchetat nu prezintă niciun interes pentru presă. Făcând asta, presa își ignoră principala sa menire, aceea de a informa echilibrat și obiectiv opinia publică.”

Judecătoarea CEDO arată că, într-un alt caz (Institutul European din România 2015), legat tot de activitatea presei, Curtea a decis că sancționarea jurnaliștilor din Franța nu a fost legală, pentru că viața prințului Albert și succesiunea la tron sunt subiecte de interes public. Ea subliniază că interesul public primează. Totodată, este important și modul profesionist în care sunt prezentate faptele. Dacă presa ar fi redat altfel acest incident, dacă tema ar fi fost interesantă pentru opinia publică, decizia CEDO ar fi fost cu totul alta. Revenind la publicarea informațiilor din anchetele DNA în România, publicarea este justificată, dacă subiectul articolului este de interes public (terorism, corupție, alte teme care preocupă opinia publică) și dacă abordarea are loc într-o manieră profesionistă, fără să fie căutat senzaționalul.

O a doua opinie a doamnei Motoc este că, de asemenea, trebuie văzut și cum se face echilibrul dintre prezumția de nevinovăție și influențarea instanțelor. Trebuie ținut cont de ansamblul de circumstanțe. De exemplu, în România nu există jurați. În alte țări, există. Jurații sunt mult mai influențabili de către presă decât judecătorii. Ca atare, deciziile Marii Camere (este și cazul speței *Bédar*) nu pot fi aplicate în orice stat semnatar al Convenției, pentru că situațiile sunt diferite de la un stat la altul. Apoi, aici nu este vorba doar de stat, ci și de cetățeni și de drepturile lor, prevăzute de Convenție (jurnalistul, respectiv șoferul acuzat în speța *Bédar*).

F 3. Florica Roman se revoltă. Care este opinia cititorului? (Roman 2016b)

Mai puțin relaxată și, evident, nemulțumită de modul de acțiune al justiției în anumite procese penale, judecătoarea Florica Roman vorbește cu mai puține menajamente (Roman 2016a). Ea a constatat în mod nemijlocit ce înseamnă să fii urmărit penal în România¹³. Înțelegem din ceea ce spune această doamnă că scurgeri nepermise legal de informații apar în presă, iar aceasta, sfidând prezumția de nevinovăție, urmărește cu pragmatism, ca să nu spunem nerușinare, creșterea ratingului și, implicit, a încasărilor, în detrimentul respectării drepturilor fundamentale ale omului și în disprețul față de obiectivitate. Autoritățile statului, în loc să stopeze fenomenul, îl tolerează sau

chiar îl promovează. La șapte ani de la redactarea acestor interviuri, am putea afirma că aceste lucruri odioase s-au petrecut în trecut, iar acum sunt eradicate. Ne mai gândim...

Concluzii pentru partea întâi

Puține drepturi fundamentale sunt absolute. Aceasta înseamnă că exercițiul celorlalte, care sunt relative, poate fi, uneori, restrâns, îngrădit, limitat. Dreptul la protecția datelor cu caracter personal intră în această ultimă categorie; această realitate juridică trebuie luată în considerare în raport cu funcția pe care acest drept o îndeplinește în societate și echilibrat cu alte drepturi fundamentale, în conformitate cu principiul proporționalității. Dreptul la protecția datelor personale și cel la o viață privată pot intra în divergență, coliziune, litigiu cu libertatea de exprimare, alt drept fundamental, care are două ramuri, libertatea de a informa și cea de a fi informat.

Pentru că esența profesiei de jurnalist este de a aduce la cunoștința publicului știri, adică informații despre evenimente curente, incluzând tendințe, rezultate și persoane, practicanții din acest domeniu sunt în primele rânduri ale celor care se lovesc de zidul legal care protejează persoanele în ceea ce privește viața lor intimă, datele lor personale. În această privință, trebuie să ne conformăm regulilor stabilite de Curtea Europeană a Drepturilor Omului și de Curtea de Justiție a Uniunii Europene.

Militarii cu grade și funcții mai mici ori mai mari sunt cetățeni în uniformă, ceea ce presupune că, în pofida unor excepții în legătură cu exercițiul unor drepturi și cu exigențele privind unele obligații, trebuie să se bucure și ei de protecția drepturilor fundamentale. Chiar dacă sunt persoane publice, nu toată viața lor este publică, nici măcar cea de la serviciu. Militarii trebuie să beneficieze de aceeași protecție a datelor personale ca și ceilalți cetățeni europeni. Acest lucru ar trebui să-i liniștească, dar nu să-i adoarmă. În partea a doua a articolului, vom prezenta jurnalismul ca excepție privilegiată de la respectarea regulilor de protecție a vieții intime și a datelor personale.

(urmarea în partea a doua)

Referințe

Bogdan, Dragoș și Irina Andreea Micu. 2018. „CEDO. Date personale. Sănătate. Divulgare de către medicul psihiatru către jurnaliști și familie. Cauza Mockute c. Lituaniei.” <https://www.juridice.ro/567825/cedo-date-personale-sanatate-divulgare-de-catre-medicul-psihiatru-catre-jurnalisti-si-familie-cauza-mockute-c-lituaniei.html>.

Constantin, Antonia-Eleonora. 2020. „Articolul 8 din convenție. Viață privată.” *Revista PRO LEGE*. http://revistaprolege.ro/wp-content/uploads/2020/12/Pro-Lege-4_2020.pdf.

European Court of Human Rights. 2019. „Protecția datelor cu caracter personal.” https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Data_ROM.pdf.

—. 2020. „Frâncu v. România - 69356/13.” <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22item-id%22:%5B%22002-12963%22%5D%7D>].

—. 2021. „Ghid privind jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.” http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2018/11/Case-law-Guide_Terrorisme-31_08_2021_RO.pdf.

InfoCuria Case-law. 2003. ”Case 101/01 Bodil Lindqvist.” <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=48382&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=14148320>.

Institutul European din România. 2003. „Cauza C-101/01 Procedură penală împotriva Bodil Lindqvist.” <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/rezumat-cjue/62001J0101.pdf>.

—. 2015. „Cauza Couderc și Hachette Filipacchi associés împotriva Franței.” <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2020/08/Couderc-si-Hachette-Filipacchi-Associes-impotriva-Frantei.pdf>.

—. 2016. „Bédat împotriva Elveției.” <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/Cauza-BEDAT-%C3%AEmpotriva-Elve%C8%9Biei.pdf>.

—. 2017. „Cauza Bărbulescu împotriva României.” <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/B%C4%83rbulescu-%C3%AEmpotriva-Rom%C3%A2niei.pdf>.

—. 2018. „Cauza Libert împotriva Franței.” <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2018/12/Libert-impotriva-Frantei.pdf>.

LegeAZ. 2005. „Vetter contra Franței.” <https://legeaz.net/hotarari-cedo/vetter-contra-frantei-2x5>.

Motoc, Iulia, interviu de Iolanda Bădiliță. 2016. „Julia Motoc: «CEDO a ajutat țările din estul Europei să recupereze o întreagă paletă de drepturi, de la dreptul la libertate, la dreptul de proprietate»”. <https://moldova.europalibera.org/a/27697658.html>.

Roman, Florica. 2016a. „CEDO – Penalizarea jurnaliștilor pentru publicarea de informații nepublice din dosarele penale este justificată.” <https://floricaroman.wordpress.com/2016/04/04/cedo-penalizarea-jurnalistilor-pentru-publicarea-de-informatii-nepublice-din-dosarele-penale-este-justificata/>.

—. 2016b. „Nimeni nu este mai presus de lege.” *Comentarii existente la 7 februarie 2023.* <https://floricaroman.wordpress.com/about/>.

Țărnă, Alexandru. 2021. „Jurisprudența CEDO în materia colectării datelor cu caracter personal.” <http://aap.gov.md/files/publicatii/ri+/articole/20/11.pdf>.

UK in a changing Europe. 2020. ”What is the difference between the European Convention on Human Rights, the European Court of Human Rights and the European Court of Justice?” <https://ukandeu.ac.uk/the-facts/whats-the-difference-between-the-european-convention-on-human-rights-the-european-court-of-human-rights-and-the-european-court-of-justice/>.

Wikipedia. 2021. ”European Union and the European Convention on Human Rights.” https://en.wikipedia.org/wiki/European_Union_and_the_European_Convention_on_Human_Rights.

—. fără an. ”Opinion 2/13.” Accesat 5 februarie 2023. https://en.wikipedia.org/wiki/Opinion_2/13.